

V Bruseli 28. apríla 2025
(OR. en)

7635/25

LIMITE

CULT 23
JEUN 41
AUDIO 18
PI 55
EDUC 84
EMPL 122
SOC 183
DIGIT 52
RECH 132
STAT 20

POZNÁMKA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet:	Návrh záverov Rady o podpore mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach na začiatku ich kariéry – <i>schválenie</i>

Výbor pre kultúrne záležitosti preskúmal návrh záverov na uvedenú tému. Znenie uvedené v prílohe má podporu všetkých delegácií.

Výbor stálych predstaviteľov sa vyzýva, aby potvrdil dohodu, ktorú dosiahol výbor pre kultúrne záležitosti, pokiaľ ide o pripojené znenie, a aby ho predložil Rade (EYCS) na jej zasadnutí 13. mája 2025 na účely schválenia a následného uverejnenia v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

Návrh záverov Rady o podpore mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach na začiatku ich kariéry

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE

SO ZRETEĽOM NA:

1. prirodzenú hodnotu kultúry ako spoločného statku, prejavu umeleckej slobody a kultúrnej rozmanitosti, ako aj úlohu kultúrnych a kreatívnych odvetví v sociálno-ekonomickom rozvoji Európy a pri posilňovaní európskej identity, pocitu spolupatričnosti a zásad demokracie;
2. skutočnosť, že umelci a profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach sú hnacou silou tvorivosti a inovácie, stelesňujú kultúrne hodnoty, podporujú sociálnu a hospodársku súdržnosť Európy, posilňujú prosperitu, rozmanitosť a inkluzívnosť našich demokratických spoločností a pôsobia ako udržateľné faktory umožňujúce miestny a regionálny rozvoj;
3. úlohu mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach pri zvyšovaní odolnosti a udržateľnosti kultúrneho odvetvia;
4. zásadný príspevok mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach prostredníctvom ich nových tvorivých prístupov a inovačných koncepcií ku kultúrnej rozmanitosti, ako aj k zachovaniu a podpore medzinárodného mieru a bezpečnosti¹;
5. skutočnosť, že v práve EÚ ani v právnych systémoch členských štátov neexistuje jasné vymedzenie pojmu „mladí umelci“ ani „mladí profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach“²;

¹ Pakt OSN pre budúcnosť, ktorý prijalo Valné zhromaždenie OSN na samite o budúcnosti 22. septembra 2024.

² Termíny použité v tomto dokumente sú podrobnejšie vysvetlené v prílohe v časti „Vymedzenie pojmov“.

6. skutočnosť, že sociálna a profesijná situácia mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach sa bez ohľadu na ich úlohu alebo postavenie ako zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činných osôb a bez ohľadu na rodovú nerovnosť a iné druhy nerovnosti – v závislosti od príslušnej umeleckej oblasti – často vyznačuje neistotou, prácou vykonávanou mimo pracovného pomeru, nepredvídateľným príjmom, nepriaznivým postavením vo vzťahu k dodávateľom a nedostatočným alebo žiadnym prístupom k sociálnemu zabezpečeniu;
7. skutočnosť, že mladí umelci a profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, ktorí vstupujú na trh práce, majú často nedostatočné znalosti v oblasti podnikania, ekonomiky, účtovníctva, právnych rámcov (vrátane autorských práv a iných práv duševného vlastníctva), obmedzený prístup k financovaniu a nízke povedomie o sociálnom zabezpečení;
8. skutočnosť, že mladí umelci a profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach napriek svojmu umeleckému vzdelaniu často nenachádzajú v kultúrnych a kreatívnych odvetviach kvalitnú prácu alebo sú nútení hľadať si ďalšie spôsoby obživy;
9. úlohu verejných a súkromných kultúrnych inštitúcií pri vytváraní pracovných príležitostí, a to aj poskytovaním informácií o zamestnanosti, mentorstva atď. mladým umelcom a profesionálom v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
10. potrebu iniciatív na podporu mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, ktorí začínajú vykonávať svoje povolanie, a potrebu systematickejšieho prístupu k podpore takýchto jednotlivcov;

11. skutočnosť, že mladí umelci a profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach sú vo všeobecnosti považovaní za slabo platených a musia byť spravodlivo a primerane odmeňovaní tak, aby to zodpovedalo ich vzdelaniu, skutočným kompetenciám a odborným skúsenostiam³;
12. nízke verejné uznanie významu a povahy práce súvisiacej s kultúrnymi a kreatívnymi odvetviami a zložitosti tvorivého procesu;

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY NA PRÍSLUŠNEJ ÚROVNI:

13. uznali jedinečné charakteristiky umeleckých povolání a ich náročné pracovné podmienky vrátane prekážok súvisiacich so zdravotným postihnutím a pohlavím, ako aj prekážok vyplývajúcich zo sociálneho postavenia a rasového pôvodu, potrebu identifikovať takéto povolania ako zdroj živobytia a potrebu náležitého dodržiavania autorských práv a súvisiacich práv, ako aj iných práv duševného vlastníctva priznaných umelcom a profesionálom v kultúrnych a kreatívnych odvetviach v súvislosti s výsledkami ich profesnej činnosti;
14. uznali význam duševného zdravia a výzvy, ktorým môžu čeliť mladí umelci a profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, a presadzovali rozvoj vhodných podporných opatrení;
15. zvážili rozvoj alebo zlepšenie primeraného sociálneho zabezpečenia a sociálnych práv pre mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;

³ Uznesenie Európskeho parlamentu z 21. novembra 2023 s odporúčaniami pre Komisiu o rámci EÚ pre sociálnu a profesijnú situáciu umelcov a pracovníkov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach (2023/2051(INL)).

16. v relevantných prípadoch sa snažili rozvíjať obsah vzdelávania v oblasti umenia s cieľom uľahčiť mladým ľuďom získavanie všetkých potrebných kompetencií v kultúrnych a kreatívnych odvetviach a získavanie poznatkov o dôležitých témach, ako sú pracovné príležitosti, podnikanie, spravodlivé praktiky, autorské práva a širší rámec duševného vlastníctva, digitálne a technologické nástroje vrátane umelej inteligencie – jej potenciálne využitie, ako aj možné riziká, zákonné práva a povinnosti, sociálne zabezpečenie; boj proti sexuálnemu a rodovo motivovanému násiliu a všeobecnejšie boj proti všetkým formám diskriminácie, propagácia a marketing, budovanie online prítomnosti a vytváranie vzťahov s digitálnym publikom;
17. nabádali zainteresované strany, ktoré sa zaoberajú vzdelávaním v oblasti umenia, aby sformulovali projekty, ktoré sa majú podporiť v rámci programu EÚ Erasmus+ na rozvoj vzdelávania a zručností mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
18. nabádali zainteresované strany zaoberajúce sa umeleckým vzdelávaním, aby ďalej rozvíjali a posilňovali úlohu, ktorú zohrávajú ich centrá kariérneho poradenstva alebo podobné inštitúcie, alebo aby v relevantných prípadoch podporovali spoluprácu medzi kariérnymi poradcami a kultúrnymi inštitúciami pôsobiacimi v krajinách EÚ;
19. naďalej podporovali mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, aby pôsobili v týchto odvetviach, a to poskytovaním informácií o programe Kreatívna Európa a iných relevantných európskych programoch a iniciatívach vrátane fondov politiky súdržnosti;

20. vo vhodných prípadoch podporovali a uľahčovali informálne a neformálne formy vzdelávania pre všetkých (napr. prostredníctvom amatérskeho umenia) a celoživotné vzdelávanie pre mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach (napr. prostredníctvom seminárov a pobytov umelcov) s cieľom stimulovať ich rozvoj a poskytnúť im know-how a zručnosti potrebné na začatie ich kariéry;
21. zvažili rozvoj a podporu existujúcich multidisciplinárnych sietí spolupráce medzi umelcami a profesionálmi v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, ktorí pôsobia v rôznych takýchto odvetviach, spolu so zástupcami verejnej správy, podnikov, priemyslu a akademickej obce, a to aj v najvzdialenejších a znevýhodnených regiónoch, ako aj v zámorských krajinách a územiach;
22. podporovali debuty a výsledky tvorivej a umeleckej činnosti v rôznych kultúrnych a kreatívnych odvetviach a zviditeľňovali mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, ktorí začínajú svoju kariéru, a to v tradičných aj nových oblastiach, okrem iného vytváraním špecializovaných programov;
23. zvažili podporu a rozvoj účinných systémov podpory a systémov stimulov pre súkromný patronát zameraných na mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach ako nedostatočne zastúpenú skupinu na trhu práce, pričom by sa zabezpečilo, aby sa do stratégií financovania začlenili spravodlivé zásady, pokiaľ ide o primerané odmeňovanie a pracovné podmienky;

24. zachovali a ďalej rozvíjali štipendijné programy pre mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
25. zvážili rozvoj a podporu existujúcich nástrojov alebo vytvorenie nových nástrojov (napr. vo forme webového portálu/príručky/bulletinu) zameraných na užitočné informácie, najlepšie postupy a správy o trhu práce pre mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach a rozvoj poznatkov o zamestnávaní mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach vrátane osôb so zdravotným postihnutím a osôb s nedostatkom príležitostí;
26. zvážili podporu a uľahčenie iniciatív, ktoré zahŕňajú priame prepojenie medzi etablovanými a mladými umelcami a profesionálmi v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, ako sú špecializované stretnutia zamerané na nadväzovanie kontaktov, podujatia na vytváranie sietí alebo mentorské programy s cieľom pomôcť preklenúť priepasť medzi vzdelávaním a zamestnanosťou v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
27. zachovali svoje aktualizované príspevky k mape platformy CreativesUnite, pokiaľ ide o pracovné podmienky v kultúrnych a kreatívnych odvetviach a akcie vrátane tých, ktoré sa vzťahujú na ukrajinských umelcov⁴.

⁴ <https://creativesunite.eu/>.

VYZÝVA EURÓPSKU KOMISIU A ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY NA PRÍSLUŠNÝCH ÚROVNIACH A V RÁMCI SVOJICH PRÍSLUŠNÝCH OBLASTÍ PÔSOBNOSTI:

28. v súlade s diskusiami v Rade a Európskom parlamente presadzovali vhodné podmienky pre sociálnu a profesijnú situáciu mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach ako kľúčovú záležitosť budúceho strategického rámca EÚ pre kultúru, budúceho pracovného plánu EÚ pre kultúru, ako aj v prebiehajúcom dialógu s európskymi sociálnymi partnermi a zainteresovanými stranami;
29. nabádali mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, aby sa zúčastňovali na existujúcich programoch, ako sú Kreatívna Európa (vrátane programu Kultúra hýbe Európou), Erasmus+, Erasmus pre mladých podnikateľov a Horizont Európa. Okrem toho by v náležitých prípadoch mali vytvoriť stimuly, ktoré umožnia mladým umelcom a profesionálom v kultúrnych a kreatívnych odvetviach vymieňať si najlepšie postupy a získavať skúsenosti v členských štátoch EÚ a iných krajinách zúčastňujúcich sa na týchto programoch. Na tento účel by sa mali podporovať iniciatívy, ktoré zabezpečujú vzájomné informačné stretnutia alebo spoločné komunikačné platformy medzi národnými kontaktnými miestami programov Erasmus+, Kreatívna Európa a Horizont Európa;
30. ďalej podporovali program Kreatívna Európa vrátane akcie v oblasti mobility Kultúra hýbe Európou a ďalších iniciatív, ktoré mladým umelcom a profesionálom v kultúrnych a kreatívnych odvetviach umožňujú zúčastňovať sa na jednotlivých projektoch kultúrnej mobility a pobytoch vo všetkých krajinách programu Kreatívna Európa a prípadne aj mimo nich, čo im môže pomôcť rozvíjať a prehĺbovať medzinárodné profesijné vzťahy;

31. podporovali projekty zahŕňajúce výskum situácie mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, ktorí začínajú na trhu práce, so zreteľom na pracovné právo, zdaňovanie a sociálnu ochranu;
32. presadzovali pridanú hodnotu sociálneho dialógu ako nástroja na zlepšenie pracovných podmienok mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ a podporovali opatrenia, ktoré vychádzajú z už vykonanej práce na úrovni EÚ v oblasti mobility, zdaňovania (vrátane DPH), sociálneho zabezpečenia, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, poskytovania informácií a ďalších otázok týkajúcich sa umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, a podporovali aj výmenu know-how a najlepších postupov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
33. odporúčali – a to pri plnom rešpektovaní autonómie dotknutých subjektov –, aby kultúrne inštitúcie a kolektívne rady podporovali účasť mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach na rozhodovacom procese;
34. zvážili zahrnutie údajov o mladých umelcoch a profesionáloch v kultúrnych a kreatívnych odvetviach do verejných štatistík, a to vo vhodných prípadoch a bez toho, aby to predstavovalo nadmernú administratívnu záťaž;
35. s cieľom zlepšiť relevantnosť vzdelávacích programov a programov odbornej prípravy z hľadiska zručností, vo vhodných prípadoch podporovali pravidelné a porovnateľné celoeurópske systémy sledovania uplatnenia absolventov založené na celoeurópskych skúsenostiach z pilotného projektu „Eurograduate“;
36. uľahčovali a podporovali cezhraničnú prenosnosť kompetencií v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;

37. zvažili podporu vytvárania a rozširovania vysokokvalitných stáží pre mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, ako aj výmen v kultúrnej a kreatívnej oblasti sprostredkovaných príslušnými európskymi programami a iniciatívami vrátane Kohézneho fondu, ktoré môžu pomôcť pri výmene najlepších postupov a prepojení organizácií v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže s organizáciami v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
38. vo vhodných prípadoch naďalej presadzovali kultúrny rozmer programu Erasmus+, prostredníctvom ktorého sa podporili projekty mobility a spolupráce inštitúcií vysokoškolského vzdelávania v oblasti umenia a kultúry, poskytli sa mladým ľuďom príležitosti na objavovanie kultúry a angažovanie sa v nej a aby sa tisícom inštitúcií a združení pôsobiacich v oblasti kultúrneho dedičstva umožnilo rozvíjať svoje vzdelávacie programy;
39. zvažili podporu mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach s obmedzenými príležitosťami, ako sú osoby patriace k menšinám alebo pochádzajúce z tretích krajín pridružených k programu Kreatívna Európa, ohrození a vysídlení umelci prichádzajúci do EÚ, s cieľom pomôcť im zlepšiť ich príjmovú situáciu a zvýšiť ich konkurencieschopnosť na trhu práce (prostredníctvom iniciatív, ako sú pobyty pre umelcov, právne poradenstvo, kurzy, odborná príprava a finančné prostriedky na podporu tvorivosti);
40. využívali a ďalej rozvíjali existujúce platformy na prezentáciu najlepších postupov⁵, ktoré existujú v členských štátoch, s cieľom zviditeľniť mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
41. do roku 2029 zhodnotili plnenie týchto záverov.

⁵ Napr. európske platformy na podporu začínajúcich umelcov (2021 – 2023): <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/european-platforms>; Program rozvoja umelcov (Artists Development Programme) financovaný Inštitútom EIB: <https://institute.eib.org/whatwedo/arts/artists-residencies/>.

VYZÝVA EURÓPSKU KOMISIU, ABY:

42. zvážila zmapovanie existujúcich vymedzení pojmu „mladí umelci a profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach“ v členských štátoch, čím by sa umožnilo porovnanie údajov z jednotlivých krajín a rôznych oblastí/tém;
43. v nadväznosti na úspech programu Kreatívna Európa ďalej podporovala iniciatívy, ktoré sa vo všeobecnosti zameriavajú na mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
44. sa pokúsila zjednodušiť postupy podávania žiadostí o financovanie EÚ s cieľom znížiť administratívnu záťaž mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
45. zvážila vytvorenie možností pre mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach v rámci existujúcich európskych programov a príslušných budúcich politík;
46. ďalej rozvíjala existujúce tematické siete spolufinancované z programu Kreatívna Európa pre umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach pracujúcich v rôznych takýchto odvetviach⁶ s cieľom využiť potenciál mladých umelcov a profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach začínajúcich svoju kariéru;
47. naďalej podporovala výskum v tejto oblasti vrátane prierezového výskumu; vykonala analýzu spájajúcu kultúru s rôznymi vedeckými a hospodárskymi oblasťami a zvážila vytvorenie interdisciplinárnych výskumných sietí financovaných EÚ s osobitným zameraním na mladých umelcov a profesionálov v kreatívnych odvetviach s cieľom preskúmať prepojenia medzi kultúrnymi a kreatívnymi činnosťami a vedou, technikou, ekonómiou, sociálnou inováciou a oblasťou zdravia.

⁶ Európske siete: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europeculture-strand/european-networks>.

Vymedzenie pojmov:

Na účely týchto záverov:

- „mladí umelci a profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach“ sú osoby vo veku od 18 do 30 rokov, ako aj začínajúci umelci a profesionáli v kultúrnych a kreatívnych odvetviach akéhokoľvek veku, ktorí začínajú svoju kariéru;
- „kultúrne a kreatívne odvetvia“ sú všetky odvetvia¹:
 - a) ktorých činnosti, z ktorých mnohé majú potenciál priniesť inovácie a pracovné miesta predovšetkým v súvislosti s duševným vlastníctvom:
 - i) sú založené na kultúrnych hodnotách a umeleckých a iných individuálnych alebo kolektívnych kreatívnych prejavoch a
 - ii) zahŕňajú vývoj, tvorbu, produkciu, šírenie a ochranu tovaru a služieb predstavujúcich kultúrne, umelecké alebo iné kreatívne prejavy, ako aj súvisiace funkcie ako vzdelávanie alebo riadenie;
 - b) bez ohľadu na:
 - iii) to, či sú činnosti týchto odvetví orientované na trh alebo nie,
 - iv) druh štruktúry, v ktorej sa realizujú uvedené činnosti, a
 - v) spôsob financovania tejto štruktúry.

Uvedené odvetvia zahŕňajú okrem iného architektúru, archívy, knižnice a múzeá, umelecké remeslá, audioviziu (vrátane filmu, televízie, videohier a multimédií), hmotné i nehmotné kultúrne dedičstvo, dizajn (vrátane módného dizajnu), festivaly, hudbu, literatúru, scénické umenie (vrátane divadla a tanca), knihy a vydavateľskú činnosť, rozhlas a vizuálne umenie.

¹ S osobitným zameraním na tie, ktoré sú uvedené v článku 2 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/818 z 20. mája 2021, ktorým sa zriaďuje program Kreatívna Európa (na obdobie 2021 až 2027) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1295/2013.

Referenčné dokumenty:

- Uznesenie Rady o pracovnom pláne EÚ pre kultúru na roky 2023 – 2026 (2022/C 466/01)
- Závery Rady o prístupe mladých ľudí ku kultúre (Ú. v. EÚ C 326, 3.12.2010, s. 2)
- Závery Rady o podpore tvorivého a inovačného potenciálu mladých ľudí (Ú. v. EÚ C 169, 15.6.2012, s. 1)
- Závery Rady o mladých tvorivých generáciách (2019/C 189/06)
- Závery Rady o mladých ľuďoch a budúcnosti práce (2019/C 189/05)
- Závery Rady o oživení, odolnosti a udržateľnosti kultúrnych a kreatívnych sektorov (2021/C 209/03)
- Závery Rady o posilnení medzikultúrnych výmen prostredníctvom mobility umelcov a kultúrnych a kreatívnych pracovníkov a prostredníctvom viacjazyčnosti v digitálnom veku (2022/C 160/07)
- Závery Rady o ohrozených a vysídlených umelcoch (2023/C 185/09)
- Závery Rady o zlepšovaní a podpore prístupu ku kultúre (C/2024/7446)

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/818 z 20. mája 2021, ktorým sa zriaďuje program Kreatívna Európa (na obdobie 2021 až 2027) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1295/2013
- Uznesenie Európskeho parlamentu z 20. októbra 2021 o situácii umelcov a kultúrnej obnove v EÚ (2020/2261(INI))
- Uznesenie Európskeho parlamentu z 21. novembra 2023 s odporúčaniami pre Komisiu o rámci EÚ pre sociálnu a profesijnú situáciu umelcov a pracovníkov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach (2023/2051(INL))
- Správa OMK o postavení a pracovných podmienkach umelcov a profesionálov z kultúrnych a kreatívnych odvetví: <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/01fafa79-1a13-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-sk>
- Správa Voices of Culture s názvom *Youth, Mental health and Culture* (Mládež, duševné zdravie a kultúra), 2023
- Platforma pre pracovné podmienky umelcov na portáli CreativesUnite, na ktorej sa nachádzajú a aktualizujú výsledky prieskumu a zistení skupiny OMK: <https://creativesunite.eu/work-condition/>
- Dohovor UNESCO o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov (2005)
- Pilotný projekt Eurograduate: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/51f88c2e-a671-11ea-bb7a-01aa75ed71a1/language-en;>
- Charta z Porto Santo s názvom *Culture and the promotion of Democracy: Towards a European Cultural Citizenship*, (Kultúra a podpora demokracie: smerom ku kultúrnemu európskemu občianstvu) (2021)
- *Recommendation Concerning the Status of the Artist* (Odporúčanie o postavení umelca), UNESCO, 1980,

- *Empowering creativity* (Posilňovanie tvorivosti): vykonávanie odporúčania UNESCO z roku 1980, 5. globálna konzultácia 2023
 - *Defending Creative Voices: Artists in emergencies, Learning from the safety of journalists* (Obrana tvorivých hlasov: Umelci v núdzovej situácii, Učenie sa z bezpečnosti novinárov), UNESCO 2023
 - Usmernenia Európskej komisie o kolektívnych zmluvách samostatne zárobkovo činných osôb bez zamestnancov
 - Odporúčanie Rady z 13. mája 2024 Európa v pohybe – príležitosti vzdelávacej mobility pre všetkých (Europa.eu)
 - Rámec UNESCO pre vzdelávanie v oblasti kultúry a umenia, 2024
-